

1848

SVENDBORG BRYGHUS

1898

Fynske Årbøger · 2007

Fynske Årbøger 2007

Udgivet af
Historisk Samfund
for Fyn

Odense 2007

Omslagsbillede:

Indgangsportalen til Svendborg Bryghus. Svendborg Bryghus var en videreførelse af skibsfører V.T. Møllers hvidtølsbryggeri, grundlagt 1848. Fabrikant Valdemar Hansen overtog bryggeriet i 1880 sammen med en eddikefabrik, og omdannede det snart til et aktieselskab. I 1898 var bryggeriet vokset ud af sine bygninger, og et helt nyt anlæg blev bygget i Svendborgs vestlige udkant. Virksomheden voksede, og i 1901 blev bryggeriet Concordia og i 1914 mineralvandsfabrikken Ørkild, begge i Svendborg, overtaget. I 1967 blev bryggeriet en del af Albani, og i 1989 lukkede det. Per Boje skriver i artiklen: »Fynsk industri har en glørværdig fortid, men har den også en fremtid?« om de mange fynske virksomheder, som voksede frem i samme periode som Svendborg Bryghus. (Foto: Jesper Thomassen).

Redaktion: Anette Jensen, Mette F.M. Seidelin og Jesper Thomassen. Manuskripter og publikationer til anmeldelse skal sendes til redaktionens adresse: Fynske Årbøger, Landsarkivet for Fyn, Jernbanegade 36A, 5000 Odense C. Eller pr. e-mail til et medlem af redaktionen (se mailadresser på www.histfyn.dk).

2007 by Historisk Samfund for Fyn og forfatterne.

Grafisk produktion: Midtfyns Bogtryk, Ringe

ISSN 0085-0918

Indhold

<i>Dorrit Andersen: »Historien i Ære«.</i> Historisk Samfund for Fyn i 100 år	5
<i>Karen Nøhr: En lokalpolitikers oplevelser.</i> Tidl. amtsborgmester Karen Nøhrs erindringer	17
<i>Nikolaj Slot Andersen: Det middelalderlige odenseanske bispekisma</i>	31
<i>Hans Chr. Johansen: Seminaristernes indtog i den fynske landsbyskole</i>	42
<i>Karl Hansen: Til søs med Dorthea af Marstal</i>	67
<i>Per Boje: Fynsk industri har en glørværdig fortid,</i> men har den også en fremtid?	78
<i>Steen Ousager: Landsarkivet for Fyn 2006</i>	94
Ny lokalhistorisk litteratur. Ved Pia Sigmund og Per Grau Møller	99
De fynske årbøger. Ved Pia Sigmund	111
Foreningsmeddelelser	116
Vedtægter for Historisk Samfund for Fyn	119
Bestyrelsen for Historisk Samfund for Fyn	120
Tilbud på bøger fra Historisk Samfund for Fyn	121
Bidragydere til Fynske Årbøger 2007	123
Vejledning til forfatterne	124

Generalforsamling for Historisk Samfund for Fyns Amt lørdag den 17. marts 2007 kl. 14.00 på Hotel Troense i Troense på Tåsinge.

1. Valg af dirigent

Formanden Lars Bisgaard foreslog Majbritt Kjærullf, som blev valgt. Dirigenten konstaterede generalforsamlingens lovlighed.

2. Formandens beretning

Formanden konstaterede, at 2006 havde været et begivenhedsrigt år og omtalte derpå de enkelte arrangementer.

Foredraget efter generalforsamlingen i 2006 om renæssancetiden på Fyn ved formanden, lektor Lars Bisgaard, havde samlet over 40 deltagere.

Der var 100 deltagere til årets første udflugt den 20. maj til herregårdene Arreskov og Brobygård, hvor temaet også var renæssance. Desværre bød dagen på en del regn, men dette til trods blev turen vellykket ikke mindst takket være imødekommenhed fra Schaffelitzky de Muckadell. Turen sluttede af med spisning på Brobyværk Kro.

Søndag den 20. aug. var der fuldt hus med 100 deltagere på turen til Hindsholm med besøg på bl.a. hovedgården Broløkke. Det var også en fin eftermiddag den 30. sept. med besøg i havebyen Gerthasminde med Marianne Weigel som guide. Der var 30 deltagere, hvilket var det maksimale antal deltagere på den tur.

Fra november gik vinterprogrammet i gang og dermed også jubilæumsprogrammet.

29. november var der foredrag om vestfynsk dialekt ved Inge Lise Pedersen med 22 tilmeldte. Foredraget blev afholdt på Cafe Fyrstøjet i Odense.

17. februar hørte 35-40 deltagere om »Dronningen i tugthuset«. Det var et foredrag af arkivar Lars Vangen Christensen fra landsarkivet, hvor arrangementet også fandt sted.

Formanden sluttede omtalen af årets arrangementer med at glæde sig over den gode tilslutning året igennem.

Arrangementerne i jubilæumsåret 2007 foregår for en dels vedkommende på Sydfyn og med hovedvægt på temaer indenfor de sidste 100 år.

Jubilæumsåret markerer, at Historisk Samfund for Svendborg Amt blev stiftet 14. november 1907. Samfundet blev i 1939 sammenlagt med Historisk Samfund for Odense og Assens Amter. Sidstnævnte var dannet i 1912.

Jubilæet markeres med en bogudgivelse – »Fyn for 100 år siden – hverdag og fest«, en billedbog om Fyn fra omkring 1907. For at få et bredt udvalg af billeder til bogen er der rettet henvendelse til alle arkiver på Fyn om at fremfinde egnet materiale, og der er allerede indkommet mange billeder til redaktionsgruppen. Bogen præsenteres 14. november 2007 ved **jubilæumsmiddagen i Skaarup.**

Også Fynske Årbøger bliver i år lidt større end ellers med bl.a. en artikel af Karen Nøhr om Fyns Amt.

Formanden takkede Anders Boye for et godt arbejde med Historisk Samfunds hjemmeside, hvor der hele tiden sker nyt.

Vedr. medlemstallet kunne formanden fortælle, at det er stabilt med 443 individuelle medlemmer + en del institutioner m.v., så det i alt er på over 550. Ikke alle steder i landet kan man fastholde et stabilt medlemstal, vores held er nok, at Fyn er et godt afgrænset område.

Beretningen godkendt med applaus.

3. Regnskab

Formanden gennemgik årsopgørelsen, da kassereren Svend Rask var fraværende grundet sygdom.

Regnskabet balancerer med kr. 85.085,78, og det fandt formanden var tilfredsstillende. Regnskabet var revideret 6.2.2007 af Jens Rasmussen og Finn Stendal Pedersen.

Regnskabet blev godkendt.

4. Kontingent

Uændret kontingent på kr. 150,- blev vedtaget.

5. Forslag

Bestyrelsen for »Historisk Samfund for Fyns Amt« foreslog navneændring til »Historisk Samfund for Fyn« med den begrundelse, at Fyns Amt fra 1. januar 2007 ikke længere eksisterer.

Ifølge vedtægterne dækker »Historisk Samfund for Fyn« Fyn og omliggende øer, men for at gøre navnet mere mundret, lyder forslaget på »Historisk Samfund for Fyn«.

Forslaget blev vedtaget.

6. Valg af bestyrelsesmedlemmer

På valg var 5 bestyrelsesmedlemmer, nemlig:

Sven Rask, Knud Dahl Knudsen, Pia Sigmund, Anette Jensen og Hanne Rasmussen. Anette Jensen og Hanne Rasmussen ønskede ikke genvalg.

Der var genvalg til de øvrige og nyvalgt blev Margit Larsen og Aase Windeballe.

Suppleanter. Foreslået og valgt blev Mette Seidelin og Peter Thor Andersen.

7. Revisorvalg

Der var genvalg til Finn Stendal Pedersen og Jens Rasmussen. Revisorsuppleant Ulla Schow Hansen blev ligeledes genvalgt.

8. Eventuelt

Formanden takkede de to udtrædende bestyrelsesmedlemmer for deres indsats for Historisk Samfund, og der var megen ros til Hanne Rasmussen, som var tilstede for hendes store engagement.

Fra salen blev foreslået en gentagelse af turen til Gerthasminde. Turen havde haft et begrænset deltagerantal på 30 deltagere, så ikke alle var kommet med.

Referent Margit Larsen

Historisk Samfund for Fyn

Opgørelse for 2006

	<i>Indtægter</i>	<i>Udgifter</i>
Kontingenter	47.250,00	
Bogsalg	13.134,30	
Ture og møder	21.518,00	23.033,63
Tilskud til bogudgivelser		
Provenu ved aktiesalg		
Diverse (renter, udbytter)	794,95	
Diverse (forsikringer)		0,00
Trykning af årbog		47.317,50
Porto og gebyrer		3.593,50
Kontorartikler (kuverter)		1.540,25
Medlemskontakt (programmer)		8.510,00
Repræsentation		760,90
Hjemmeside		330,00
Bogudgivelse		0,00
I alt	82.697,25	85.085,78
Årets resultat	2.388,53	

Beholdninger:

Den 31/12-2006 udgjorde foreningens formue 112.088,98 kr.

Af formuen er reserveret: 39.000 kr. til udgivelse af andre bøger end årbogen
 48.000 kr. til trykning af årbog 2007
 17.000 kr. til udsendelse af årbogen

Den disponible beholdning den 1/1-2007 var derfor: 8.088,98 kr.

Bodebjerg den 7. januar 2007

Sven Rask

Regnskabet er revideret og godkendt.
 Beholdningens tilstedeværelse 1/1-2007 konstateret.

Odense den 6. februar 2007

Jens Rasmussen

Finn Stendal Pedersen

Vedtægter for Historisk Samfund for Fyn

§1

Historisk Samfund for Fyn er en selv-ejende forening, hvis formål er at øge den historiske bevidsthed i et regionalt perspektiv og fremme studiet af den fynske øgruppes historie.

§2

Dette formål søges blandt andet nået:

- a) ved udgivelse af Fynske Årbøger og øvrige publikationer om den fynske øgruppes historie,
- b) ved forskellige former for foredragsvirksomhed, fortrinsvis med emner fra landsdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.

§3

Indmeldelse i foreningen kan ske ved henvendelse til et af bestyrelsens medlemmer. Kontingentet, hvis størrelse fastsættes på generalforsamlingen, opkræves i forbindelse med udsendelse af årbogen. Udmeldelse må ske skriftligt til kassereren inden 1. januar.

§4

På den årlige generalforsamling vælges en bestyrelse bestående af 11 medlemmer. Valg til bestyrelsen gælder for 2 år. Der er skiftevis 5 og 6 bestyrelsesmedlemmer på valg. På den årlige generalforsamling vælges endvidere 2 suppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant. Bestyrelsen konstituerer sig med formand og kasserer og fastsætter selv sin forretningsorden.

§5

Årsmøde med ordinær generalforsamling afholdes i januar kvartal. General-

forsamlingen indkaldes med mindst 4 ugers varsel.

Ordinær generalforsamling afholdes med følgende dagsorden:

- a) Valg af dirigent
- b) Beretning ved formanden
- c) Forelæggelse af regnskab
- d) Fastsættelse af kontingent
- e) Indkomne forslag
- f) Valg af bestyrelsesmedlemmer, 2 suppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant
- g) Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet på den ordinære generalforsamling, skal være formanden i hænde senest 2 uger for generalforsamlingens afholdelse.

En lovligt indvarslet generalforsamling er beslutningsdygtig uden hensyn til antallet af fremmødte medlemmer. Beslutninger afgøres ved stemmeflerhed. Dog kræves der ved vedtægtsændringer et flertal på 2/3 af de fremmødte medlemmer.

§6

Ekstraordinære generalforsamling kan afholdes med mindst 4 ugers varsel og med angivelse af dagsorden. En lovligt indvarslet generalforsamling er beslutningsdygtig uden hensyn til antallet af fremmødte medlemmer. Beslutninger afgøres ved stemmeflerhed. Dog kræves der ved vedtægtsændringer et flertal på 2/3 af de fremmødte medlemmer.

§7

Til ophævelse af Historisk Samfund for Fyn kræves vedtagelse med et flertal på mindst 2/3 af de fremmødte medlemmer på to generalforsamlinger, afholdt med mindst 4 ugers mellemrum. Ved foreningens ophør afgør generalforsamlingen, hvorledes der skal disponeres over foreningens midler.

Vedtaget på generalforsamlingen den 25.marts 2000

Bestyrelsen for Historisk Samfund for Fyn

Formand: Lektor Lars Bisgaard, Davinde Bygade 40, 5220 Odense SØ,
tlf.: 6597 2480, e-mail: bisgaard@hist.sdu.dk

Næstformand: Aase Windeballe, Valmuevænget 11, 5540 Ullerslev, tlf.: 6535 1822,
e-mail: aase.windeballe@skolekom.dk

Kasserer: Museumsinspektør Sven Rask, Bodebjergvej 31, 5620 Glamsbjerg,
tlf.: 6476 1133, e-mail: bodebjerg@adslhome.dk

Sekretær: Kulturkonsulent Pia Sigmund, Flintholmvænget 22, 5230 Odense M,
tlf.: 6611 0353, e-mail: Piasigmund@mail.dk

Bestyrelsesmedlemmer i øvrigt:

Lektor Michael Bregnsbo, Odense

Lektor Knud Dahl Knudsen, Odense

Lektor Per Grau Møller, Nr. Lyndelse

Arkivar Jesper Thomassen, Svendborg

Arkivchef Jørgen Thomsen, Morud

Stud. mag. Marianne Weigel, Odense

Margit Larsen, Sdr. Broby

Suppleanter:

Mette F. M. Seidelin, Odense

Peter Thor Andersen, Fåborg

Alle bestyrelsesmedlemmer tager mod indmeldelser i foreningen

Foreningens hjemmeside har adressen: www.histfyn.dk

Tilbud på bøger fra Historisk Samfund for Fyn

Bestillinger sendes til:

Historisk Samfund for Fyn
c/o Sven Rask
Bodebjergvej 31
5620 Glamsbjerg
e-mail: bodebjerg@adslhome.dk

Bestilles for mindre end 100 kr. til-
lægges porto.
Ekspeditionstiden er ca. 14 dage.

Fynske Årbøger (se pris ved årgang)

1928-91: 10 kr. pr. stk. (enkelte årgange
udsolgt)
1992-2000: 50 kr. pr. stk.
2001-2005: 140 kr. pr. stk.

Historiske studier fra Fyn (dupl.)

25 kr. pr. stk.
Samlet pris 100 kr.

K. Bang Mikkelsen: *Degne og skoleholdere
samt kateketer, klokkere og organister i
Fyns stift indtil 1814*. 286 sider.

Carsten Ego Nielsen: *Kriminalitet og for-
sorg i Odense 1920-39*. 94 sider.

Lauritz Pedersen Næraae: *Noget lidet
angående Svendborg samlet 1771*, ved
Lotte Jansen. 43 sider.

*Friskolelærer Jens Vilhelm Pedersens fortæl-
linger*, ved Vibeke Harsberg. 49 sider.

Peter Windfeld Hansen: *Befolknings-
forhold på Lyø i det 18. og første halvdel
af det 19. århundrede*. 135 sider.

Hans Henrik Jacobsen: *Tyske beslaglæg-
gelser i Odense og Assens amter 1940-
45*. 58 sider.

Lokalhistoriske udgivelser

25 kr. pr. stk.

Svend Frederiksen: *Åsum – træk af sog-
nets historie*.

K.J. Jensen: *Nyborg under besættelsen*.

Kildeudgaver

50 kr. pr. stk.

Jacob Aall Hofmann Bang: *Odense Amt
beskrevet 1843, I-II*, ved Finn Stendal
Pedersen, Odense 1990/91, 314 & 416
sider.

Carl Dalgas: *Svendborg Amt beskrevet
1837*, ved Finn Stendal Pedersen,
Odense 1992, 560 sider.

Biskop Hans Mikkelsens dagbøger 1626-41,
ved Anne Riising og Mogens Seide-
lin (red. Finn Stendal Pedersen),
Odense 1991, 319 sider.

*Biskop Jacob Madsens Visitatsbog 1588-
1604*, ved Jens Rasmussen og Anne
Riising (red. Finn Stendal Pedersen),
Odense 1995, 417 sider.

Andre bogtilbud

Historisk Samfund har endvidere med-
virket ved udgivelsen af en række
bøger, der forhandles af Syddansk
Universitetsforlag. Selskabets medlem-
mer kan erhverve disse til medlemspris
ved henvendelse til forlaget:

Syddansk Universitetsforlag
Campusvej 55, 5230 Odense
e-mail: press@forlag.sdu.dk

Emanuela Barellai: En dansk diplomat i Italien omkring 1800. Hermann Schubart og Elise Wieling, Odense 1998, 80 sider (bogladepris 118 kr., medlemspris 83,65 kr.).

Johannes Wendt-Larsen: Et rastløst vækkende liv. Amtsprovst Peter Wilhelm Lützens virke i Lumby 1791-1844, Odense 1998, 188 sider (bogladepris 89 kr., medlemspris 69 kr.)

Jens Rasmussen: Kampen for indflydelse i statskirken. Nicolai Faber. Fyns biskop 1834-1848, Odense 1996, 250 sider (bogladepris 198 kr., medlemspris 100 kr.).

Landmandsliv 1815-1855. J. A. Hofman (Bang)s erindringer og breve, ved Finn Stendal Pedersen, Odense 1993, 221 sider (bogladepris 188 kr., medlemspris 100 kr.).

Fynske myter - sagn og sandheder, red. Lars Bisgaard og Sven Rask, Odense 2005, 152 sider (bogladepris 139 kr., medlemspris 120 kr.).

Bidragydere til Fynske Årbøger 2007

Karen Nøhr, Egevej 28, 5620 Glamsbjerg
Nikolaj Slot Andersen, Tolderlundsvej 74, 2. th., 5000 Odense C
Karl Hansen, Kædebyvej 46, 5932 Humble
Dorrit Andersen, Nedergade 7A, 1., 5000 Odense C
Hans Christian Johansen, Anne Maries Alle 4A, 5250 Odense SV
Per Boje, Platanvej 12, st. 5230 Odense M

Vejledning til forfatterne

Manuskripter indsendes til redaktøren senest den 1. maj, ledsaget af illustrationsforslag. Trykfærdige manuskripter skal foreligge på diskette, vedlagt en udskrift.

Seneste udgave af Retskrivningsordbogen følges, men med anvendelse af de hidtidige grammatiske kommate-ringsregler. Anvendelsen af fremmed-ord begrænses til det strengt nødven-dige. Specielle begreber, som ikke kan forudsættes almenkendt, bør forklares første gang, de optræder.

Noterne nummereres fortløbende, og notetegnene placeres i teksten efter eventuelle tegn (punktum, komma, o.l.). Noterne selv trykkes efter artikeltek-sten. De bør som hovedregel kun indeholde kilde- og litteraturhenvisninger, der skal være så præcise, at læseren uden besvær kan finde frem til det benyttede materiale.

Alle artikler skal forsynes med illu-strationer, og der lægges vægt på, at bil-leder og billedtekster uddyber og sup-plerer teksten.

Forfatterne modtager kun en korrek-tur. Rettelser mod manuskriptet tillades normalt ikke. Redaktionen forbeholder sig ret til at foretage mindre sproglige ændringer og redigering, også i over-skrifter og billedtekster, uden særskilt forelæggelse for forfatterne.

Årbogsartiklerne bør maksimalt fylde 15 tryksider, incl. illustrationer.

Indhold

Dorrit Andersen:

»Historien i Ære«. Historisk Samfund for Fyn i 100 år 5

Karen Nøhr:

En lokalpolitikers oplevelser.

Tidl. amtsborgmester Karen Nøhrs erindringer 17

Nikolaj Slot Andersen:

Det middelalderlige odenseanske bispekisma 31

Hans Chr. Johansen:

Seminaristernes indtog i den fynske landsbyskole 42

Karl Hansen:

Til søs med Dorthea af Marstal 67

Per Boje:

Fynsk industri har en glørværdig fortid,
men har den også en fremtid? 78

Steen Ousager:

Landsarkivet for Fyn 2006 94

Ny lokalhistorisk litteratur.

Ved *Pia Sigmund* og *Per Grau Møller* 99

De fynske årbøger.

Ved *Pia Sigmund* 111

Foreningsmeddelelser m.m. 116